

TER·T·REND

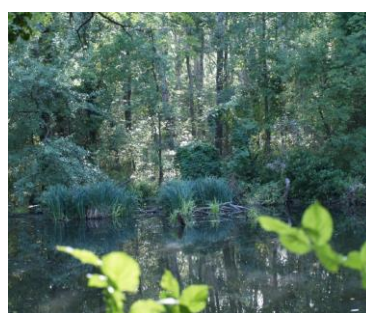
H-1016 - Budapest, Gellérthegy u. 16. • tel: +36 1 488-0202 • fax: +36 1 488-0199 • tertrend@tertrend.hu • www.tertrend.hu

FEKETEERDŐ KÖZSÉG

TELEPÜLÉSTERV

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI ÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV
MUNKASZÁM: TT/32717-T/24 E-TÉR AZONOSÍTÓ: 21556

II. KÖTET: ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet tartalmi követelményei alapján

TELJES ELJÁRÁS-VÉLEMÉNYEZÉSI SZAKASZ

2025. FEBRUÁR

FEKETEERDŐ KÖZSÉG TELEPÜLÉSTERV
II. ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI ÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV

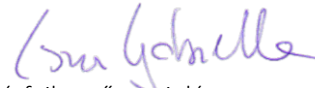
KÉSZÍTETTÉK:

Önkormányzat részéről: M. Fábíán Edit
önkormányzati főépítész

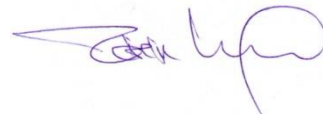

Településrendezés: **TÉR-T-REND Kft.** (C-1-699)

Cseri Gabriella
okl. települmérnök, terület- és településfejlesztő szociológus
településtervező: TT-01-4867

Révész László
települmérnök

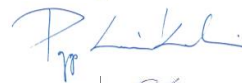
Németh Gyula
okl. települmérnök

Farkas Zsuzsanna
okl. tájépítésmérnök

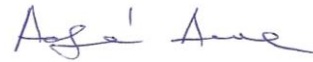
Papp Lívía Katalin
okl. tájépítésmérnök

Szigetvári Lili
gyakornok

Tájrendezés, környezetalakítás településtervezés: dr. Adorján Anna
okl. tájépítésmérnök, települmérnök
településrendezési zöldfelületi és tájrendező tervező, TK 13-1263

Papp Lívía Katalin
okl. tájépítésmérnök

Közlekedés, közművek, hírközlés: **TP-Terv Mérnöki Iroda Kft.**

Tóth Attila Gábor
okl. építómérnök, települmérnök
településtervezési közlekedési tervező, Tkö-01-10559
településtervezési víziközmű tervező: V-01-10559

Közművek, hírközlés: Szabó Krisztián
okl. építómérnök
településtervezési vízi közmű tervező, TV 01-16166

Orosz István Péter
okl. villamosmérnök
településtervezési energia-közmű tervező, TE 05-1585
településtervezési hírközlési tervező TH 05-1585

Feketeerdő

Örökségvédelmi hatástanulmány

2024. szeptember

Feketeerdő

Településrendezési eszközök felülvizsgálata

Örökségvédelmi hatástanulmány

Megrendelő:

Feketeerdő Község Önkormányzata

Novák András polgármester

9211 Feketeerdő, Árpád tér 1.

Tervezők:

Tér-T-Rend Kft.

1016 Budapest

Gellérthegy u. 16.

Építész szakértő:

M. Fábián Edit

Régész szakértő:

Takács Károly

1. Bevezetés

Jelen dokumentáció Feketeerdő község településfejlesztési koncepciójának és településrendezési tervének megalapozása és alátámasztása céljából készült a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV tv. rendelkezése alapján, a településtervek tartalmáról, elkészítésének és elfogadásának rendjéről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 419/2021.(VII.15.) Korm. rendelet szerint.

Kötelező az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítése a település fejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Amennyiben a fejlesztési koncepció készítésekor nem készült vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni. (2001. évi LXIV. tv. 85/A. § (1-2) bek.).

A készítendő hatástanulmányok tartalmi követelményeit részletesen tartalmazza a 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet 14. és 15. melléklete. Ugyanezen rendelet 83. §-a értelmében a hatástanulmány elkészítésére jogosult:

- a) az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő,
- b) a helyi építési szabályzat kidolgozása során a 3. § (3) bekezdésében kijelölt örökségvédelmi szerv, amely az újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület terepbejárását térítésmentesen, 60 feltárással alkalmas nap alatt végzi el,
- c) az örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze vonatkozásában - kivéve a (3) bekezdésben foglaltakat - a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint műemléki terület műemléki érték dokumentálása szakterületen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő vagy az, aki a hatástanulmány alapjául szolgáló tervfajta elkészítésére egyébként jogosultsággal bír.

A tanulmány célja a településen található kulturális értékek feltárása, illetve azok megőrzésének elősegítése. A települési értékek felkutatása, illetve védelme meghatározó lehet a község identitásának megerősítésében, a település megtartó erejének fokozásában. A fejlesztések érvényesülésének fontos feltétele, hogy azok a már meglévő környezeti értékekre figyelemmel valósuljanak meg. Egy új fejlesztési terület, illetve egy új épület tényleges értékének jelentős része abban a többletben realizálódik, ami a környezet a település már meglévő értékeiből vetül rá. A települési környezet értékeinek védelme, a hozzájuk való igazodás nem csak kulturális, esztétikai igény, egyben gazdasági érdek is, melyet kulturált módon, esztétikai eszközökkel lehet teljesíteni. Ebből következően fel kell ismerni, és

különböző eszközökkel védeni kell a települési szövet épített környezeti értékeit. Az új fejlesztéseknél, azok építészeti kialakítása során pedig igazodni kell ezekhez az értékekhez.

Jelen tanulmányt a "szerzői jogról" szóló 1999. évi LXXVI. törvény alapján szerzői jogi védelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása, régészeti lelőhelyre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozása vagy továbbadása csak a szerző engedélyével, a 17/2002 (VI. 21.) NKÖM rendelet 7. §, valamint a 47/2001 (III. 27.) Kormányrendelet szabályai szerint történhet.

2. Örökségvédelmi vizsgálat:

2.1. A település történeti leírása

Feketeerdő kisközség Győr-Moson-Sopron megyében a Szigetközi tájegység Északnyugati felében a Mosoni-Duna partján, a Felső-Szigetközben található, Mosonmagyaróvártól 8 km-re fekszik.

A térség a Duna hordalékkúpja, ahol a felszín alatt több száz méter vastag kavicsréteg helyezkedik el. A folyó szabályozása előtt Duna ágak szövevénye hálózta be a tájat, s az egyes ágak és medrek viszonylag gyakran változtatták a helyüket. A Duna szabályozása során az árvizek és vízmozgások megszűntek. A település területének legnagyobb része ma már mezőgazdasági művelés alatt áll. A község területét a Mosoni-Duna kanyarulatai zárják körül. A folyóág mentét a múltban sűrű erdők borították, ahogy ez a korai kéziratos térképeken megfigyelhető.

Amikor, I. István király a 11. században a régi várispánságok alapján az országot vármegyékre osztotta, e község határa Moson vármegyéhez lett csatolva, nyilván ezt megelőzően a mosoni várispánsághoz tartozott. Törzsökös magyar lakosai, kik az ősi időben halászattal és vadászattal foglalkoztak, a nagyerdők sötétségéről a lakhelyüket Feketeerdőnek nevezték el. A község neve a későbbiekben ritkábban szerepel a történelem lapjain.

Már az Árpád-házi királyok idejében bőven találni feljegyzéseket a Dunával kapcsolatos foglalkozásokról. Nagy halász községek voltak az Öreg-Duna és a Mosoni-Duna mellett helyet foglaló községek. Halászi és Vének kimondottan halászfalu volt. Az utóbbi a pannonhalmi bencések halászfaluja volt. Egész falvak lakossága foglalkozott halászattal. Feketeerdőn, Kálnokon az óvári vár halászhalmi laktak. Révfaluban, Bácsán, Újfalun, Zámolyon a győri vár halászhalmi laktak.¹

A település neve is erdős környezetre utal: a régi magyar nyelvben a sűrű, sötét erdőket, általában a fenyveseket jelentette a *fekete erdő*. A településre a legkorábbi okleveles adat az 1274 körüli évekből származik (*Fekete Erdeu*). Ekkor a Kiliti nemesek Óvári Konrád birtokainak Feketeerdő felé eső határjeleit lerontották. A 15. században a Bazini és

¹ Timaffy 1999

Szentgyörgyi grófok birtokában találjuk a falut (*Fekethewerdew-1493*). Feketeerdő környékén két, később elpusztult falut is említenek a középkorban: Mérát és Sárlukot (*Sarluk et Mera*). A falvak elhelyezkedésére vonatkozóan nincsenek adataink. Feltehető viszont, hogy ezen települések határának egy része beleolvadt Feketeerdő területébe.

A középkori Feketeerdő minden valószínűség szerint az újkori település helyén állt, bár erre vonatkozóan régészeti adataink nincsenek. A település lakói számára a folyó és a névadó Fekete erdő oltalmat nyújtott, a tatár, török hadak elkerülték a falut. A törökkorban Feketeerdő elkerülte más környékbeli települések sorsát, a tatár- és törökdúlásokat. A kis település még az 1683-as nagy török hadjáratot is átvészelte. A középkori Feketeerdő minden valószínűség szerint az újkori település helyén állt, bár erre vonatkozóan régészeti adataink nincsenek.

Magyaróvár jegyzőkönyveinek II. kötetében találkozhatunk az alábbiakkal: Említik, hogy erdejében Vesling Mátyás volt feketeerdei bírót rablók támadták meg 1672-ben. 1676-ban a vármegye felszólítja a lakosságot, hogy a feketeerdei révnél fagyökerek ásására munkásokat adjanak. 1684-ben Moson vármegyében egyedül csak Halászit és Feketeerdőt nem pusztítják el és nem égetik fel a törökök. 1706-ban Schönborn gróf ezredes a lakosoktól pénzt zsarol ki, ezt a katonatisztek is megismétlik 1709-ben, ám Heister fővezér ezt szigorúan megtiltja. 1711-ben a községet felmentik az óvári magtárból kölcsönvett zab és árpa megtérítésétől. A XVIII. században egy malom is dolgozott a Mosoni-Dunán a térségben.²

A legnagyobb járványok közepette egy okirat tanúsítja, hogy Feketeerdő lakosai, mint ragadós nyavalyáktól mentesek, bizonyítvány nélkül járhatnak Óvárra. A falu lakosai a Kisduna áradásai ellen körtöltéssel védekeztek, ennek ma már semmi nyomát nem találni. Egyébként a hatalmas erdőrengeteg megvédte a falut, menedéke volt a lakosságnak, gypűje az óvári várnak. 1738-ban hatalmas pestisjárvány ritkította meg a lakosságot. 1796-ban Vályi András a korabeli földrajzi leírásában így ír a községről: „Fekete Erdő. Schwarzer Wald. Elegyes falu Moson Vármegyében, földes Asszonya Felséges Fő H. A. Krisztina, fekszik Halászitól nem messze, s határja éhez hasonlító; réttyei nagyon jók, de termő földgyével egygyütt Duna vize elszokta önteni, fája tűzre van, de egyéb javai tsekélyek lévén, harmadik osztálybéli.”

A 18-19. századi leírások kiemelik az árvizek pusztításait, a víz gyakran a termőföldeket is elöntötte. 1848-ig, a jobbágyság eltörléséig Feketeerdő úrbéres község volt. Fényes Elek 1836-ban a következőt írta: „223 katolikus lakosa, csak 14 telkes gazdája és 8 zsellére van. 157 hold negyedosztálybéli szántófölddel, 168 embervágó réttel, sok gyümölcsökerttel, erdővel rendelkezik. Határának tekintélyes részét az óvári vár birtokosa Károly főherceg uralja.”³

A község Kisboldogasszony tiszteletére szentelt római katolikus plébániatemploma 1863-ban épült, ezt megelőzően templomépületről nincsenek adataink. Az I. katonai

² Timaffy 1999

³ Fényes 1836

felmérésen a település a Hédervár, illetve a Magyaróvár felől Dunakiliti felé tartó utak találkozásánál helyezkedik el. Az ősi települési mag is ezen a helyen jöhetett létre.

1875-ben a győri püspök meghagyásából Csémy Péter mosonyi alesperes egyházi látogatást végzett (canonica vizitáció) és a jegyzőkönyvből a következőket tudhatjuk meg: *Feketeerdőn a halászi plébánosnak 3 hold szántóföldje van, melyet a község művel, készpénzben van 50 forintja és stólája. A tanítónak 6 hold földje van, melyet maga művel, s 75 forint fizetése, az óvári uraságtól. Ez alapítványból származik, mely alapítványt még 1816-ban Albert herceg alapította 1500 forint tőkével, megsajnálva feketeerdei lakosok szegénységét.*

A vizitator Fojdek József alesperes a következőt írta a feketeerdei tanítóról: *„Olyan alacsony a tanító javadalma, hogy abból csak primitív képzettségű néptanítót tud alkalmazni a község. A vármegye által küldött földgömböt a kályha mögé dugta, mert nem ismerte a rendeltetését. Olyan adoma keringett róla, hogy a protestáns községtől szerzett orgonát nem tudta kezelni, s így azt állította, hogy abban nincsenek meg a katolikus dallamok.”* Jövedelmét kénytelen volt postamesteri állással kiegészíteni. 1896-ban egy tantermében 44 tanköteles és 16 ismétlő növendék nyert oktatást. A kis település életében jelentős gazdagodásnak számított az 1885-ben létesült hitelszövetkezet és az 1889-ben alakult önkéntes tűzoltóegylet.

Csánki Dezső könyvében az alábbiakat találjuk a faluról: Fekete-erdő. Fekete Erdeu. (1274 körül: Haz. okmt. VII. 153.) Fekethewerdew. (1493: Dl. 20111–20119.) A szent-györgyi Grófké volt. (1493.) – Óvár közelében é. felé találjuk. (Schwarzwald nevet is visel.)⁴ 1893-ban Feketeerdő birtokosai Albrecht főherceg, fekete erdő Község és dr. Sótér ágoston a legnagyobb terület birtokosa.⁵

A falu 1899-ig a máriakálnoki körjegyzőség-hez tartozott, majd a Dunakiliti községhez csatolták. Közigazgatásilag a magyaróvári járáshoz tartozott, 1924 után a rajkai járáshoz csatolták.⁶ „Arak, Máriakálnok, Feketeerdő, Magyarkimle éppen a Duna változó árfolyása következtében a régebbi időben nem tartoztak a szorosán vett szigetközi községek közé.” – írja egy 1924-ben íródott könyv.

Feketeerdő megközelítését az 1930-as évekig csak egy kis dunai komp tette lehetővé. A védelmet biztosító Duna ágon csak az említett évtizedben épült először fahíd⁷, amely megteremtette Feketeerdő kapu szerepét, a lakóinak pedig lehetőséget nyújtott a térségi árucserre forgalmába való könnyebb bekapcsolódásra.

⁴ Csánki 1897

⁵ Németh 1893

⁶ Karácsony 2003

⁷ A fahíd építésének versenytárgyalási felhívása a Munkaadó c. lapban: https://adt.arcanum.com/hu/view/BME_EpitomesterekLapjaMunkaado_1930/?query=feketeerd%C5%91%20&pg=372&layout=s – letöltés 2023. febr. 6.

A nemzetközi autóbusz-közlekedés megindulását követően 1931. május 31-én adták át a Feketeerdő-Dunakiliti közti új hidat, amelyet Ottiliának neveztek el; forgalomba helyezésére július 22-én került sor.⁸ Szigetköz lakóinak régi vágya valósult meg ezzel.

A Feketeerdőn lakók Dunakilitire, Mosonmagyaróvárra és Pozsonyba ingáznak. Az önkormányzat a kultúrház, könyvtár és az orvosi rendelő kivételével más intézményt nem tart fenn, az önkormányzati hivatal, óvoda, iskola Dunakilitin található.

A település lakossága 621 fő. Az utóbbi években sok szlovák és arab állampolgár vásárolt telket, házat a településen, elsősorban az új lakóterületeken. A szép természeti környezetben Feketeerdő lakói a tájba illő emberi környezetet hoztak létre. A községen átfutó szigetközi út fákban, cserjékben gazdag környezetben kanyarog végig Dunakiliti felé. A kivételesen szép megjelenést tovább gazdagítja a 7 db 100 éves millenniumi tölgy a település végén.

A mindössze 11 utcás Feketeerdő építészetileg vegyes faluképet mutat. A fejlett infrastruktúra, Ausztria és Szlovákia viszonylagos közelsége és Mosonmagyaróvár város látványos fejlődése vonzza a letelepülni szándékozókat. Feketeerdőről eddig nem készült összefoglaló. átfogó helytörténettel foglalkozó könyv, egyéb forrásokból lehet viszonylag keveset megtudni a faluról.

2.2. Természet, táj, tájhasználat – településhálózat és településszerkezeti összefüggések

A település táji környezetét alapvetően a területét három égtáj felől körbefogó Mosoni-Duna és az azt kísérő erdők jellemzik. A jó termőképességű területeken szántók, a szabdaltságot felváltó területeken legelők találhatók. Mind a szántók, mind a legelők magántulajdonban vannak, a külterületen nincs községi tulajdon.

A község igazgatási területén az ökológiai hálózat elemei, tájképvédelmi terület, Natura 2000 területek és a Szigetközi Tájvédelmi Körzet védett területei is találhatóak. Megjelenésében az erdők dominálnak, melyek a vízpartokat is elrejtik a turisztikai célú használatától.

Külterületen, a Dunakiliti felé vezető út két oldalán némiképp hiányos, de értékes diófásor található, amelynek kiegészítéséről, megőrzéséről gondoskodni kell.

Mosonmagyaróvár és a környező községek vízellátását biztosító kutak külső védőidoma az igazgatási terület déli részét, a hidrogeológiai védőidom szinte az egész község területét lefedi. Sérülékeny terület a levágott Duna-holtág vízfelülete. A víztömeg öntisztulása csekély, ezért a külső szennyező hatásoktól fokozottan kell védeni őket.

⁸ Bálint 1994

Településhálózati szempontból Feketeerdő inkább alvó falunak tekinthető. Mosonmagyaróvár és a környező nagyobb, munkahelyeket is jelentő faluk miatt az itt lakók ingáznak. Pozsony közelsége miatt jelentős számban szlovákok is élnek a faluban.

2.3. Településszerkezet és területhasználat alakulása

Mint minden település kialakulásában, így Feketeerdő esetében is meghatározó volt a természeti környezet. A település szerkezetének alakulásában, fejlődésében viszont a történelmi, társadalmi, gazdasági viszonyok változása a mérvadó.

Feketeerdő településszerkezetének alapjai már a 18. század előtt kialakulhattak. A korabeli térképeken az utcászerkezet a mai struktúra jellemzőit már mutatta. A település körül nagy kiterjedésű erdők voltak, a földterületeket a Duna ágak szabdalják szét. A településszerkezet alakulása a katonai felmérések alapján követhető nyomon.

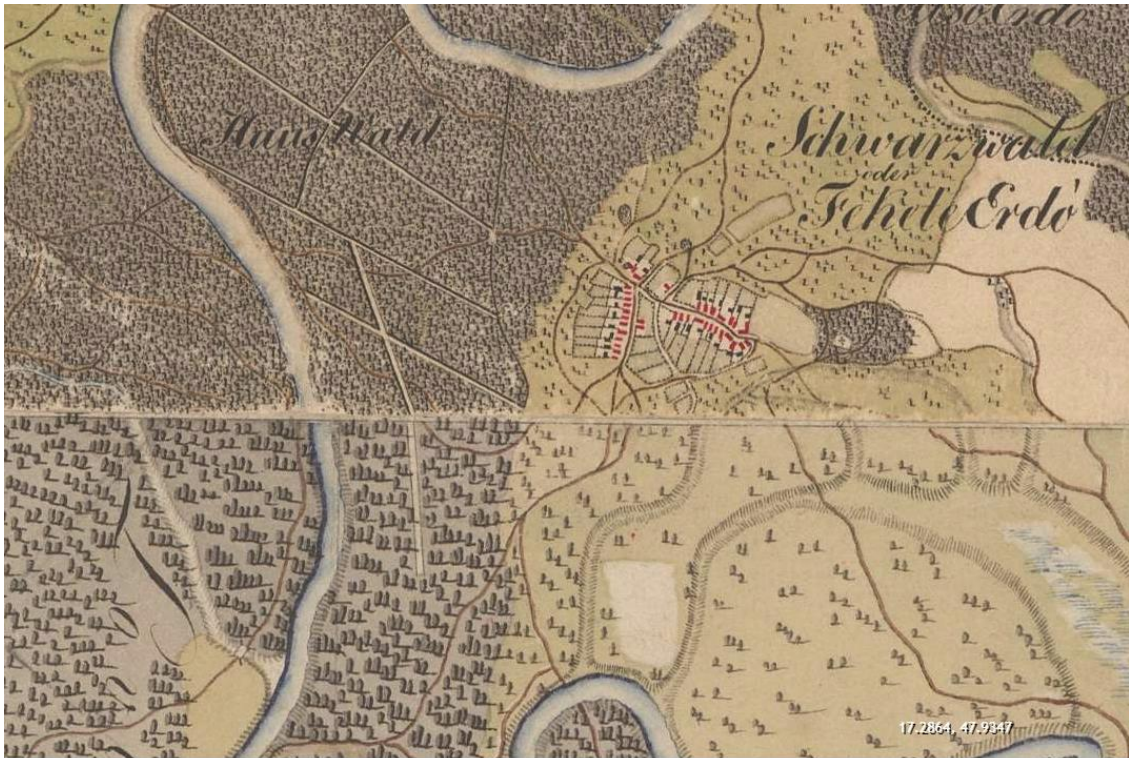

Az első katonai térkép részlete (1782-1785)

Az első katonai felmérésen már látható a település ősi magja. A település a Hédervár, illetve a Magyaróvár felől Dunakiliti felé tartó utak találkozásánál helyezkedik el. A térkép jelöli a templomot, a déli szélén a temetőt. Az erdőségek a falutól nyugatra fennállnak.

Feketeerdőn a központ jellegzetes S kanyarja a vízjárás miatt alakulhatott ki. Az árvizek sokszor elpusztították az emberi településeket, s a lakosságot is megtizedelték. Helyükbe azonban mindig újabb vállalkozók jöttek és biztonságosabb helyen újból felépítették az elpusztult községeket. De néhány évszázad múlva már ez a hely sem nyújtott védelmet, s újra máshova vándorolt a falu. Nincs olyan községe a Szigetköznek, amelyiket el ne pusztított volna egyszer-kétszer történelme folyamán az áradás vagy partszagatás. A Duna-ágak vándorlásával így vándoroltak a települések is szigethátról szigethátra, a jobban feltöltött és a vizektől elhagyott helyekre.⁹ Az utak a magasabb dombhátakra épültek. Feketeerdő esetében, vélhetően a nagyobb magasság miatt, ez a vándorlás nem volt szükséges.

⁹ Timaffy 1999

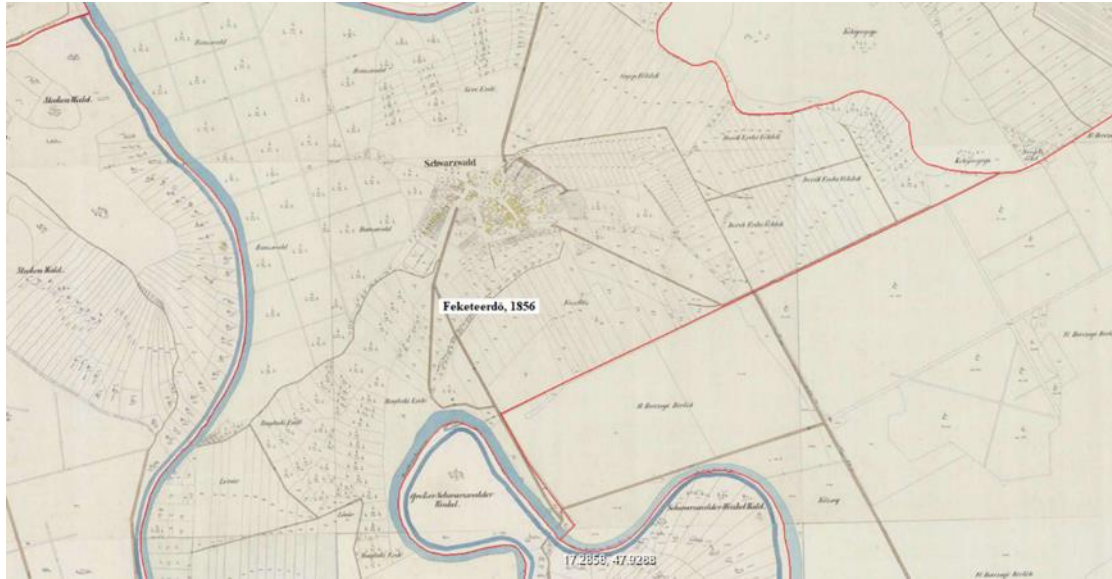
Második katonai felmérés (1819-1869)

A második katonai felmérésen már a lakóépületekhez tartozó melléképületeket is láthatjuk. A két utca (a mai Fő és a Templom utca) kirajzolódik. A térképen a Mosonmagyaróvárra és a Dunakilitire vezető utak nyomvonalát élesen kirajzolódik, metszéspontjukban a templommal. A Fő utcai kertek mögött még erdő húzódott. A Fő utca keleti oldala még beépítetlen.

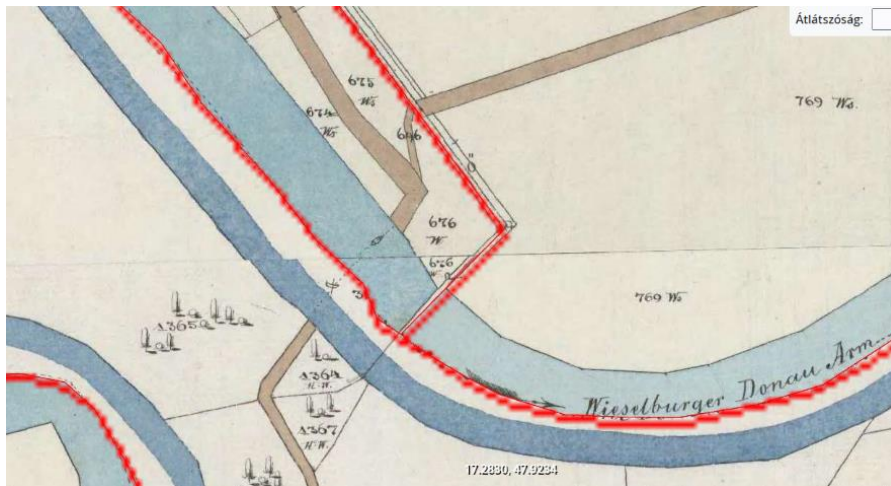
A harmadik katonai térkép részlete (1869-1887)

A harmadik katonai felmérés térképe 1880-81-ban készült. A térképen a település további terjeszkedése figyelhető meg a főbb történelmi útvonalak mentén.

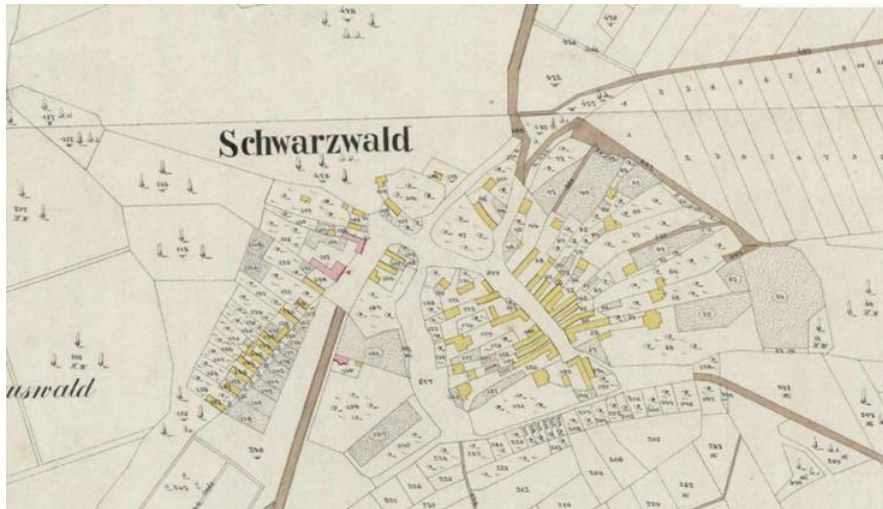

Az 1856-os kataszteri térkép részlete

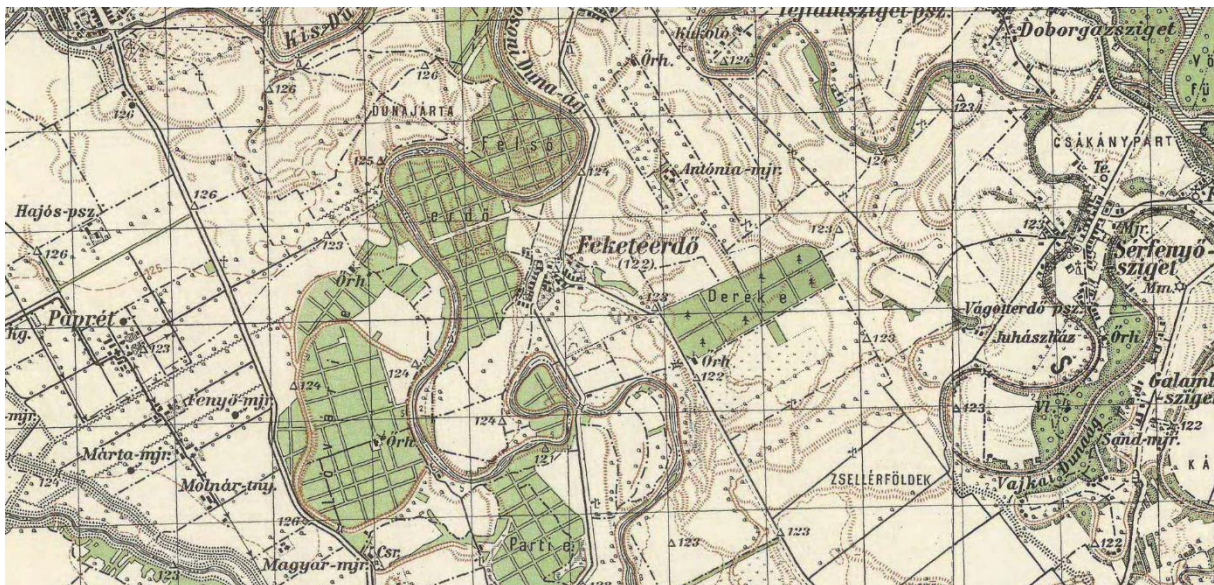
1856-ban készült kataszteri térkép nagy pontossággal ábrázolja az egyes ingatlanokat. A beépítés szalagtelkes, fűrészfogas, előkert nélküli, illetve előkertes. A Templom utcai telkeken több helyen is keresztcsűröket látunk. A kép alján látszik a rév-komp kikötő, ekkor meg csak ennek segítségével lehetett bejutni a faluba.

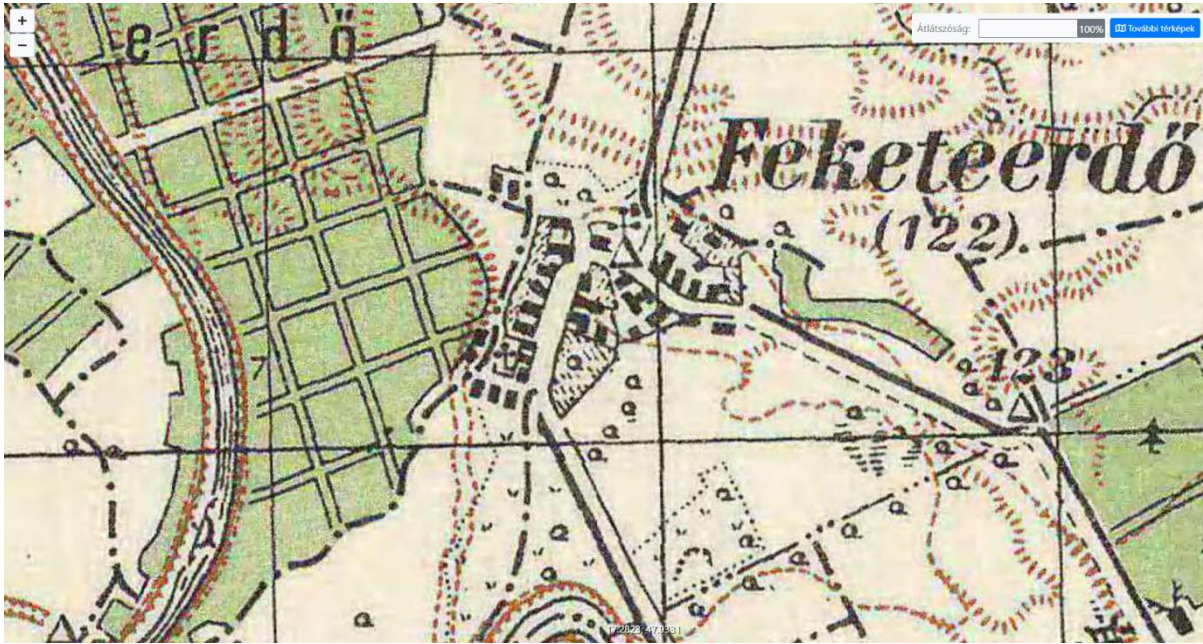
Részlet a kataszteri térképből

Megvizsgálva a beépítést jól látszik, hogy a Fő utca nyomvonala a mait követi, de az ingatlanok átalakultak, az új épületek a régi házak előtti ingatlan részekre kikerültek. A történeti beépítés a bolt, tűzoltószertár környékén fedezhető fel. A Templom utca északi és déli felén a szabálytalan telekhatárok gyakorlatilag a mai napig fennmaradtak.

1941-ben készült katonai felmérés térszete

A település az 1941-es térképrn

Az 1941-es térképen megjelennek a Fő utcára merőlegesen nyitott utcák első beépítései, a József Attila utca, a Fenyő utca.

2.4. Településkarakter: telekszerkezet és telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok

A lakókörnyezeti karakterek vizsgálatánál a következő jellemzőket vettük figyelembe:

- az utcahálózatot (kialakult, különböző utcaszélesség – szabályozott, egyenes utcák)
- a telek méretét, formáját (szabálytalan szalagtelek – szabályos téglatelek)
- az épület elhelyezését (utcavonalas vagy előkertes beépítés stb.)
- az udvar és kert használatát (melléképítmények elhelyezése)
- a lakóépület karakterét (építés ideje alapján hagyományos vagy kocka jellegű, építménymagasság)
- tematikus elemeket (utcafront homlokzati kiképzése, nyílászárók, oromfal és tetőfelépítmények, tornác, udvari homlokzat, jellemző anyaghasználat)
- kerítés és kapu kialakítását (falazott, kétkapus)

Ezek alapján megkülönböztethető településrészek:

A település történeti magja:(a mai Fő utca és Templom utca menti beépítés.)

Ez a falu legrégebbi része, ahol a település központja is kialakult. Az épületek az utcavonalra épültek, előkert nélkül, jellemzően fésűs beépítéssel, a telkek északi, nyugati oldalán állnak. A telken általában a nagyobb épületek egy sorban helyezkednek el.

Fő utca, részlet

Az utcák beépítése mára teljesen heterogénné vált. Főként újabb kori épületeket láthatunk, kockaházakkal, néhol emeletes épületekkel. Az épületek oldalhatáron állnak, de gyakran zárt sorúsodó beépítési jelleggel. Sajnos már a Fő utcán is megjelentek a napjainkban épülő, terjengős alaprajzú, bonyolult, kishajlású kontyolt nyeregtetős épületek. Néhány helyen állnak még a régi parasztházak, illetve az L alaprajzú hajlított épületek, de a sok felújítással léptékükön kívül szinte összes védendő, védhető építészeti értéküket elvesztették.

Hagyományos falusias karakterű terület (Fenyő utca, Kossuth Lajos utca, Petőfi Sándor utca, Ady Endre utca stb.)

Az utcák szabályozottak, szélességük 10-25 méter közöttiek. A szabályos alakú, keskeny, mély telkek merőlegesen az utcavonalra. Az épületek jellemzően 2-5 méteres előkerttel, oldalhatáron álló beépítéssel épültek. Az utcák karaktere vegyes, egyaránt megtalálható az L alaprajzú épület, a 60-as évek jellegzetes sátozott lakóháza, a 80-as évek kétszintes épülete, a 90-es évek bonyolult tömegei. A telkeken a melléképületek a lakóház mögött egy sorban helyezkednek el.

XX. század végi új beépítések (Tölgyes utca, Almáskert utca, Derékerdői út, stb.)

Ezek a területek a korábbi lakóterület fejlesztés eredményeként alakultak ki. Szabályos telekformák jellemzik. Az épületek a hagyományos nyeregtetős épületek mellett a kishajlású összetett tetőidommal épültek, de épültek lapostetős, emeletes házak is. A Derékerdői út területén mindezek a típusok előfordulnak. Az Almáskert utca, Duna utca beépítése egységesebbnek mondható.

2.5. Településkép és utcaképek

Kép a régi Feketeerdőről

A régi feketeerdei házakból mára egy sem maradt. A településképet a zömében földszintes lakóépületek, valamint a falu központjában álló templom és templomtorony határozza meg.

Kossuth Lajos utca

Van, ahol már csak az utca vonalvezetése és a beépítés ritmusa mutatja a hajdani település- és utcaképet, de az épületek már átépültek, illetve az eredeti helyükön újra épültek. Így a Fő utca képe is vegyes.

Templom utca részlet

A település megjelenését kedvezőtlenül befolyásolják a közterületen ültetett örökzöldek, melyek általában túlnőtték környezetüket, takarják az épületeket. A közbiztonságot is kedvezőtlenül befolyásolják. A Fő utca menti fenyőfasor kicsit tájidegen, a Kisalföldön kevéssé szokásos. Igaz, korábban nagy feketefenyők álltak Feketeerdőn, vélhetően ezért kerültek a Fő utca menti térségbe.

Fenyők a Fő utcán

2.6. Feketeerdő régészeti öröksége

A hivatalos lelőhely-nyilvántartásban Feketeerdő területén régészeti lelőhely nem szerepel. A vonatkozó szakirodalomban, továbbá az érintett múzeumok, tehát a győri Rómer

Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, valamint a mosonmagyaróvári Hansági Múzeum Régészeti Adattárában sem találtunk a területre vonatkozóan régészeti adatot.

A település területén végzett terepi vizsgálat során bejártam a fejlesztésre kijelölt területet és közvetlen környékét (a kastély körülkerített területét kivéve), valamint azokat a területeket, amelyek a meglévő településrendezési terv szerint lakóterületnek, üdülőterületnek vagy ipari területnek minősülnek, de egyelőre még beépítetlenek. Az említett területek egy része a növényzettel fedettség (kukorica, gabonavetés, gaz) miatt nem volt vizsgálható, a többi parcellán azonban kedvezőek voltak megfigyelési körülmények. A vizsgált területek talaja a Szigetközre jellemző: Duna-hordalékon képződött világos szürkésbarna (helyenként sárgás) színű termőtalaj, amelynek a felszínén változó intenzitással jelentkeztek kisebb-nagyobb kavicszemek. A terepbejárás során régészeti leletanyag nem került elő, csupán elszórtan gyűjtöttünk újkori (18. századnál nem régebbi) kerámiatöredékeket.

A középkori Feketeerdő falu minden valószínűség szerint a mai község helyén állt, ezért a település teljes belterülete régészeti érdekű területnek minősül. A község területén nincs nyilvántartott régészeti lelőhely.

2.7. Feketeerdő község értékleltára

2.7.1. A védett műemléki értékek

Feketeerdő településen nincs országos védelem alatt álló műemlék sem.

2.7.2. A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek

Feketeerdő településen nincs világörökségi vagy világörökségi várományos terület.

2.7.3. Helyi értékvédelem

A helyi védelem alá helyezés célja, hogy hosszú távon megőrződjenek mindazok a tárgyi emlékek, értékek, melyek a település fejlődésének a tanúi. A védelem alatt álló épületek megőrzése és fenntartása különböző kööttségekkel és esetleges többletköltséggel, a felújítás, átépítés során kompromisszumokkal jár. Fennmaradásuk, megőrzésük feltétele, hogy élő, használt elemei maradjanak a falunak, az emberi léptékhez igazodó építészet és környezet újra az értékek közé kerüljön. Így a sajátos egyedi arculat megmaradhat, vonzó lehet az itt élők és az ide érkezők számára.

A településtervek tartalmáról, elkészítésének és elfogadásának rendjéről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet 33. § szerint:

(2) A helyi védelem területi vagy egyedi védelem lehet.

(3) A területi védelem esetében a védelem tárgya lehet a településszerkezet, a telekstruktúra, az utcavonal-vezetés, az utcakép vagy utcaképrészlet, a növényzet, továbbá a település- és tájkarakterelemek megőrzése, értékóvó fenntartása és fejlesztése. A területi védelem megvalósulását a településtervezés is biztosítja.

(4) Az egyedi védelem esetében a védelem tárgya lehet a jellegzetes, értékes, illetve hagyományt őrző építészeti arculatot, településkaraktert meghatározó valamely

a) építményegyüttes, építmény, építményrészlet vagy az alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás, b) táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet,

b) táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet,

c) szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor, valamint

d) az a)–c) ponthoz kapcsolódóan az érintett földrészlet, telek egésze vagy része.

2.7.3.1. Helyi területi védelem

A védelem keretében a falu egyes részeinek településszerkezetét (utcahálózat, telekszerkezet, beépítési mód, építési vonal, településszerkezet) volna mód védeni.

A készülő rendezési terv és a településképi rendelet felülvizsgálata a településszerkezet, telekstruktúra, az utcavonal vezetés, az utcaképek passzív védelmét biztosítani tudja. Jellegzetes helyi építészeti formavilág bemutatására nincs lehetőség, nincs olyan utcaszakasz, mely egységessége miatt védhető volna.

A településszerkezet legfontosabb értékei Feketeerdő történeti vonalvezetésű utcái. A történelem folyamán a Dunakilitiről Óvár, illetve Halászi irányuló forgalom, közlekedés alakította ki ezeket az útvonalakat. A Fő utca – Hétvezér utca kettős S kanyarulata, a Templom utca vonalvezetése a régi irányokat követi. A Templom utca vezetett Halászi irányába.

Szinte változatlanok a kataszteri térképi állapotokhoz képest a 23/1, 22/2, 21/2, 19, 18/1, 16, a 63, 64, 65, 66 hrsz-ú ingatlanok. A Fő utca páros oldalán a 110, 109, 108, 107, 106, 105/2, 104 hrsz-ú ingatlanok, még a kataszteri állapotok szerintiék, nagyon keskenyek.

Feketeerdő Településképi rendelete nem tartalmaz védendő utcaképet, utcakép részletet.

2.7.3.2. Helyi egyedi védelem

A településen egyedi védelmet élvezhet minden olyan építmény, műalkotás, amely megőrzésre érdemes, és azt az önkormányzat rendeletileg helyi védelem alá helyezi. Alapvető fontosságú az értékek felismerése és tudatosítása a lakosság körében annak érdekében, hogy a védelemhez és fejlesztéshez szükséges támogatást országos és helyi szinten egyaránt meg lehessen szerezni. Az egyedi védelem listájának nyitottnak kell lennie, hogy a ma létrehozott építészeti értékek potenciálisan a holnap műemlékei vagy védett értékei lehessenek.

A településnek a jelen rendezési terv szabályozási előírásain túl a rendezési terv elfogadását követően felül kell vizsgálnia Településképi arculati kézikönyvét és Településképi rendeletét is. Szükséges volna, hogy az önkormányzat meghatározza, a védelemhez szükséges támogatások, források megszerzésének módját (pl. pályázat), az éves források biztosítását önkormányzat költségvetésében.

A helyi egyedi értékek vizsgálatakor, szemlézés útján választottuk ki azokat az épületeket, amelyek helyi védelemre, illetve ezt megelőző részletes épület vizsgálatra és felmérésre, fotódokumentáció elkészítésére érdemesek.

A tűzoltószertár és a régi hivatali épület 2017-ben

A falu központjában még állnak régi épületek, melyekről a 2017-ben készült Településképi arculati kézikönyben is elhelyeztünk fotókat. Időközben azonban ezeket az épületeket felújították, fa ablakaikat műanyagra cserélték. Értékeik ezáltal jelentősen csökkentek, itt már csak rossz példaként szerepelhetnének. Már korábbi helyreállításkor cserélhették ki a Könyvtár álló ablakait háromosztású „Tüzép ablakokra”.

A hatályos településképi rendelet az önkormányzati szándéknak megfelelően csak néhány értéket helyezett helyi védelem alá. A rendelet rögzítette

- a védelem alá helyezés és a védelem megszűnésének szabályait
- egyedi védelemhez kapcsolódó kötelezettségeket
- a területekre és elemekre vonatkozó építészeti követelményeket
- az önkormányzati támogató és ösztönző rendszert.

Feketeerdő Község Önkormányzata Képviselő-testületének 17/2017.(XII.29.) önkormányzati rendelete (a továbbiakban TKR) rendelkezik a helyi védelemről. A hatályos TKR alapján helyi védelem alatt áll:

Kisboldogasszony templom és a templom előtti kereszt, Hétvezér utca, 3/3 hrsz

Az értékleltárban rögzítettük a település helyi védelemre javasolható további épületét is. Ez az alábbi:

Lakóház, Petőfi Sándor u. 4., 89 hrsz

Az egyedi védelemre javasolható értékek közé a későbbiekben az egyedi tájértékek is bekerülhetnek, de Feketeerdőn egyelőre nem történt meg az egyedi tájértékek felvétele.

„Az egyedi tájértékek az ember társadalmi tevékenységével létrehozott azon tájalkotó elemek – beleértve az emberi tevékenység során hasznosított természeti elemeket is – amelyek történelmi, kultúrtörténeti, vagy esztétikai szempontból valamely közösség számára jelentőssé váltak, ugyanakkor nem állnak sem műemléki, sem természetvédelmi oltalom alatt.”

Épületek

Az érték megnevezése: Kisboldogasszony templom	
Hrsz.: 3/3 hrsz	Fotó:
Cím: Hétvezér utca	
Védelem: helyi védelem alatt áll	
Eszmei értéke, jelentősége: Egyszerű megjelenésű, historizáló templomépület	
Leírás: A templom 1863-ban épült. Az oltár Szent Család képe a XIX. század végén készülhetett. Akkor faraghatták a Jézus Szíve és Mária Szíve szobrokat is. A templom XX. század végén készült mennyezetképei közül az egyik II. János Pál pápát ábrázolja. 1901-ben új torony készült. A templom 2013-as felújításakor a toronykereszt alatti gömbben egy régi írásra bukkantak. Ez többek között a következőket tartalmazza:: Feketeerdőn az 1860-ik évben azon térségben, hol most a templom van, még csak egy fa feszület és harangláb állott. Az építés kútcsinálással kezdődött, melyhez 1861. szeptember 2-án fogtak. Azon tél folyamán az alapozás folyt. 1862-ik év február havában árvíz öntötte el a Szigetközt s a templom alapja is víz alá került. Ezen év folyamán a felépülvén a templom, a kereszt szeptember 12-én tűzetett fel, míg a felszentelés 1863 szeptember 13-án ejtetett meg. E sorok a régít pótolva az új torony gombjába ismét behelyeztetnek, hogy az utókor gyermekeinek hirdessék az elődök buzgóságát és áldozatkészségét. Legyen Isten áldása a magyar hazán és nemzetem. Feketeerdőn, 1902. augusztus 2-án, Jegyezte: Hoveter Ferenc tanító	

Az érték megnevezése:	
Hrsz.: 89 hrsz	Fotó:
Cím: Petőfi Sándor utca 4.	
Típus: lakóépület	
Védelem: helyi védelemre javasolható	
Eszmei értéke, jelentősége: Régi idők életmódját, építési stílusát tükröző kisalföldi lakóház	
Leírás: hajlított beépítésben épült lakóház, udvar felé fedett verandával, vélhetően építéskori részletekkel. A XIX. század végén épülhetett. Értékleltár készítése szükséges.	

Táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet

Helyi védelem alatt állnak:

Hársfa, Árpád tér, 122 hrsz

Milleniumi tölgyfák, Ezredeskert, 9 hrsz

Az érték megnevezése: 7 db milleniumi tölgy	
Hrsz.: 9	Fotó:
Cím: Ezredeskert	
Védelem: helyi védelem alatt áll	
Eszmei értéke, jelentősége: védendő történeti érték	
Leírás: 7 db milleniumi tölgy	

t

Az érték megnevezése: Hársfa a Fő utcán	
Hrsz.: 76 hrsz	Fotó:
Cím: Fő utca, Árpád tér	
Védelem: helyi védelem alatt áll	
Eszmei értéke, jelentősége: Szép formájú hársfa, a környező közterület szervező eleme	

Településsel kapcsolatos emlékek: Szobrok, képzőművészeti alkotások, utcabútorok

Az érték megnevezése: Templom előtti Litresits-Kovács kereszt	
Hrsz.: 3/3	Fotó:
Cím: Hétvezér utca	
Védelem: helyi védelem alatt áll	
Eszmei értéke, jelentősége: védendő történeti érték Leírás: Az alábbi felirat olvasható rajta: Én vagyok az út, igazság és az élet. Hálából emeltették Litresits Imre Kovács Karolina 1919	

Az érték megnevezése: 1956-os emlékmű	
Hrsz.: 76	Fotó:
Cím: Fő utca	
Védelem: nem szükséges	
Eszmei értéke, jelentősége: Az 1956-os forradalom 50. évfordulóján állították. Megóvándó.	
Leírás: A Fő utcán található parkban áll kis mesterséges dombon. Két egymásra merőleges falrész alkotja, az egyik üvegből, a másik kőből készült. Alkotói Fűri Judit üvegművész és Fehérváry Rudolf építész. Mellette a fűben a kőtömbön emléktábla, melyen az emlékmű állítói örökítik meg. 2016-ban állították.	

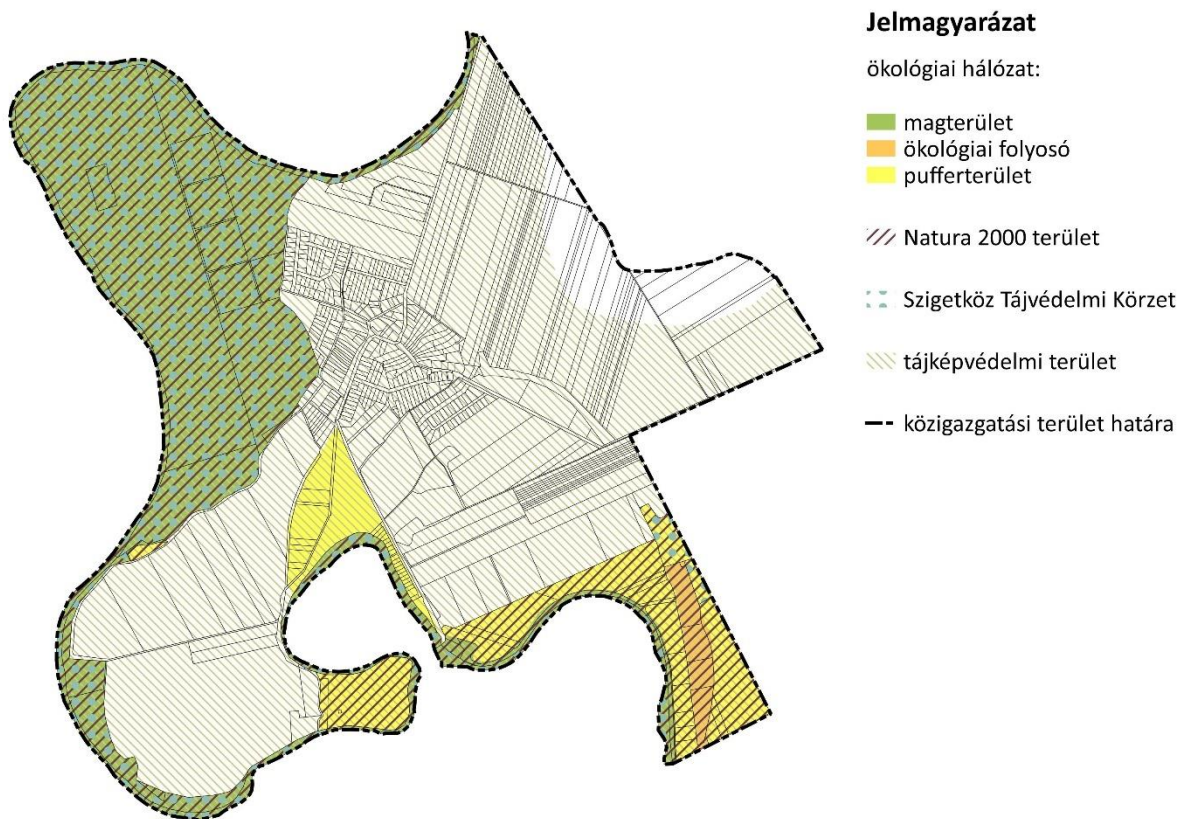
Az érték megnevezése:	
Hrsz.: 76	Fotó:
Cím: Fő utca	
Védelem: nem szükséges	
Eszmei értéke, jelentősége: Igényes kialakítású, megóvándó.	
Leírás: Öntöttvas ivókút. 2007-ben állították.	

2.8. Táj- és természetvédelem

Egy térképen került ábrázolásra a település táj és természeti védelem alá eső területei. Ezek főként a Mosoni Duna partján terülnek el, illetve az erdőség területei. A Dunakilitre vezető közút két oldalán lévő diófákat meg kell óvni, a hiányzó faegyedeket pótolni kell.

A Mosoni-Duna területe, az azt kísérő ártéri és galériaerdők részét képezik a Szigetközi Tájvédelmi Körzetnek. Ez azt jelenti, hogy a terület védett, a vízfolyások partvonalától

számított 50 méteren belül bármiféle beavatkozási szándék esetén a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóságát hatóságnak kell tekinteni.

Táj- és természetvédelmi területek

2.9. A régészeti örökségi értékek elemzése

Feketeerdő területén sem a mostani terepbejárások, sem pedig a korábbi régészeti kutatások nem tudtak eredményt felmutatni. A község közigazgatási területén régészeti lelőhelyről, régészeti leletek előkerüléséről nem tudunk. A régészeti lelőhelyek teljes hiánya egyelőre magyarázatra vár, ez azonban majd a jövőbeli tudományos kutatások tárgya lehet és semmiképpen nem a jelen tanulmány feladata.

Ezzel kapcsolatban rá kell mutatni arra, hogy a Szigetközben, ezen belül pedig főként a Felső-Szigetközben másutt is feltűnően kevés régészeti lelőhelyről tudunk. A leletek hiánya feltételezhetően összefügg a múltban a térségre jellemző rendkívül heves vízmozgásokkal: a folyton medrét változtató Duna egyes területeket hordalékával elborított, másutt épp ellenkezőleg a víz eróziós hatása vezethetett a felső talajrétegek és vele együtt a régészeti lelőhelyek pusztulásához (Lásd: *Szűcs Mihály - Szűcs Mihályné: A szigetközi eltemetett*

humuszos talajrétegek radiokarbon kora. Agrokémia és Talajtan, 58/1. /2009/ 19-26.). A heves vízjárás mellett egyéb, ma még nem ismert tényezőkkel is számolnunk kell.

A középkori Feketeerdő falu régészeti maradványait a mai település helyén kereshetjük. Az ősi települési mag a Hédervár, illetve a Magyaróvár felől Dunakiliti felé tartó utak találkozásánál jöhetett létre.

3. Változtatási szándékok:

A településrendezési terv felülvizsgálata során új lakóterületek nem kerültek kijelölésre. A meglevő, még beépítetlen területek beépítése során a településképi illeszkedésre tekintettel kell lenni.

A kastély környezetének hasznosítása továbbra is megoldatlan kérdés. Amennyiben a térség beépítetlen marad, úgy az ingatlan zöldítéséről, több szintes zöldfelület kialakításáról rendelkezni kell.

A tervezett új kerékpárút nyomvonala a beépített területeket nem érinti, a fő forgalmi út jobb oldalán, közterületen, már kialakított utcákon halad. Dunakiliti irányába is a jobb, a vízparttal ellentétes oldalon hagyja el Feketeerdőt.

3.1. Településhálózati és tájhasználati változás

Az új településfejlesztési terv Feketeerdő település az ország településhálózatában betöltött szerepében lényegi változást nem javasol. Feketeerdő térségében, a hozzá tartozó külterületen a település hálózat nem változik.

A tájkép a látóhatár kiterjedéséig vizuálisan érzékelhető élő és élettelen tájalkotó elemek - geomorfológiai szerkezet, vízfelület, vegetáció, épített környezet stb. - formákkal és színekkel jellemezhető együttese. Feketeerdő tájképi értékét a nagyterjedésű erdőségek határozzák meg. Ezen túl a mezőgazdasági és egyéb természeti területek, rétek, gyeses térségek látványa alkotja a tájképet. A tájat gazdagítják az erdősávok, facsoportok.

A terv tartalmazza a Halászsiba vezető út nyomvonalát. Ezen kívül a terv nem tartalmaz jelentős változásokat a tájhasználatban. A tervben meghatározott külterületi területfelhasználás a tájhasználati hagyományokon alapul, a tájjelleg védelmét, a táji, természeti értékek fennmaradását szolgálja.

3.2. Településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás

A falu településszerkezetében jelentős változások nem várhatók, a jelenlegi belterületi határok lényegében nem változnak meg. A történelmileg kialakult faluközpontban a beépítés módja és a telkek rendje, mérete nem változik.

3.3. Infrastrukturális változás,

A falu infrastruktúrája rendszerében alapvetően nem változik, pusztán a tervezett lakó- és gazdasági területek kiszolgálásával összefüggésben kerül sor a közmű hálózatok korszerűsítésére, bővítésére.

3.4. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése.

Feketeerdő értékleltára csak néhány épített értéket tartalmaz. A korábbi évtizedek korszerűsítési folyamata a régi értékeket nem kínálta. Az 1950-es, az 1990-es évek felújítása a régi épületek védendő értékeit eltávolították. A Településképi arculati kézikönyv készítése óta eltelt 6 évben még az akkor történeti egységükben álló épületeket is elérte a pályázati lehetőségek felújítási kényszere. A régi tűzoltószertár, a régi iskolaépület új műanyag nyílászárók miatt már nem védhető.

A fennmaradt néhány érték vonatkozásában markáns változások nem várhatók. A védelemre javasolt lakóház védelmének elmaradása esetén lehetséges, hogy azt tulajdonosai elbontják. A település megjelenését is a faluképek általánosnak mondható átalakulása veszélyezteti. A falura költözők is városias környezetben szeretnének élni, ezért egyre több a közterületeken, udvarokban a burkolt felület, már nem használják a kerteket zöldség-, gyümölcsstermesztésre. A lakóépületeket teljes körű 21. századi technológiával kívánják ellátni. Az épületek külső megjelenésében gyakori a kis hajlású, bonyolult formájú tetők alkalmazása. Nincs törekvés utcaképi illeszkedésre, a környezet figyelembevételére sem az épületek, sem kerítések tekintetében.

Az értékleltárban szereplő elemek megőrzésére csak védelmük fenntartása, illetve elrendelése esetén van lehetőség. Ennek elmaradásával az építtető-tulajdonos a szabályozás adta lehetőségeket ki tudja használni.

A természeti területek védelmét az országos szabályok miatt biztosított. A helyi védelem alatt álló fákat fokozottan óvni kell, fennmaradásukról gondoskodni kell.

4. Hatáselemzés

Az elkészítendő rendezési terv biztosítja a fejlesztési célkitűzések, a jogszabályok által megszabott keretek közötti, megvalósíthatóságát, az épített és természeti környezet védelmét, valamint a helyi építési tevékenység szabályozását.

4.1. Változások hatásai:

4.1.1. A régészeti örökségre

4.1.1.1. Régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei

Feketeerdő közigazgatási területén régészeti leletek eddig nem kerültek elő, vagy nem tudunk róla. Fontos ugyanakkor, hogy mivel a középkori Feketeerdő régészeti maradványait a mai község helyén kereshetjük, ezért a település teljes belterülete régészeti érdekű területnek minősül.

Felhívom a tulajdonosok, beruházók és a kivitelezők figyelmét arra, hogy ha földmunkák közben régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a munka felelős vezetője köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és a jegyző útján a hatóságnak azt haladéktalanul bejelenteni. A feltárással jogosult intézmény intézkedéséig köteles a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - gondoskodni.

4.1.2. A történeti településre, település- és tájszerkezetre

A településkép a tervezett fejlesztések következtében lényegesen nem változik, mivel a fejlesztési területek az újabban beépített területekhez szervesen kapcsolódnak és az előírt építménymagasság, illetve az elhelyezhető épületek tömege a kialakult állapothoz illeszkedik. A hagyományos településkarakter nem változik, tekintve, hogy a fejlesztési területek az eddig is fejlesztett területek részei. A történeti településkarakter megőrzése érdekében a szabályzatban olyan követelmények kerültek rögzítésre, amelyek biztosítják az új építések utcaképbe illesztését, a környezethez illeszkedő tömeg kialakítását.

A hagyományos településkarakter nem változik, tekintve, hogy a fejlesztési területek az eddig is fejlesztett területek részei. A történeti településkarakter megőrzése érdekében a szabályzatban olyan követelmények kerültek rögzítésre, amelyek biztosítják az új építések utcaképbe illesztését, a környezethez illeszkedő tömeg kialakítását.

4.1.3. Környezeti terhelések és az épített örökség műszaki állapotának összefüggései

A falu erdőkkel övezett ideális környezetben fekszik. Nincs jelentősebb forgalmú út, ipari tevékenység mely jelentősebb zaj- illetve rezgés hatással érintené a falut. Az állattartás szabályait rögzíteni kell.

A továbbiakban is figyelemmel kell lenni a lakóterületeken felmerülő kisipari tevékenységek engedélyezése során ennek fenntartására

4.2. Folyamatok iránya, visszafordíthatósága,

A település épített történeti értékei nincsenek jó állapotban. Sajnos a községben is, mint ahogy az országos tendencia is mutatja, az emberek értékítélete a jelenre és jövőre nézve általában a gyökeres elfordulás a múlttól (településképebe nem illő beépítések). a pályázatok is az új építést, a régit kevésbé megőrző felújítást támogatják. Ezért a hagyományos épületek arány- és léptékrendszerét meg kell őrizni, hogy mintául szolgálhassanak a ma építkezőinek is.

4.3. Kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei.

A jogszabályok nem írnak elő kárenyhítési vagy ellentételezési kötelezettséget arra az esetre, ha egy terület tulajdonosát vagy bérlőjét az előírások vagy a jogszabályból eredő kötelezettségei miatt hátrányok érik. Ugyanakkor semmi nem zárja ki a kárpótlás lehetőségét, ez minden esetben az érintett felek megegyezésétől függ.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy az esetleges megelőző vagy próbafeltárások folyamán a beruházók számára költségcsökkentő tényező lehet a gépi, illetve gyalog munkaerő biztosítása.

5. Értékvédelmi terv

5.1. Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények

A helyi művi értékek beazonosításánál a településtervek tartalmáról, elkészítésének és elfogadásának rendjéről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet előírásait vettük figyelembe.

Országos védettség alatt álló műemlékeket, nyilvántartott műemléki értékeket, objektumokat, régészeti lelőhelyeket érintő beruházások, egyéb beavatkozások során a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendeletben foglaltak szerint kell eljárni.

A helyi védelem elrendelését a településképe védelméről szóló LXXIV. törvény az önkormányzatok településképi rendeletéhez utalta. A helyi értékvédelmi rendelet hatálya alá tartozó védett területek, védett épületek esetén a rendeletben foglaltak szerinti bejelentési eljárást kell lefolytatni.

Az értékleltárban szereplő épületek hosszú távú fennmaradásának legfőbb esélye az ingatlanok rendeltetésszerű használata. Az esetleg megüresedő, vagy nem lakott ingatlanok számára mielőbb fenntartót kell szerezni, ebben az Önkormányzatnak komoly felelőssége van. Az értékleltárban szereplő létesítményeket jó karban kell tartani.

Az értékleltárban szereplő létesítményeken vagy közvetlen környezetükben csak olyan építési beavatkozás (átalakítás, bővítés, új épület elhelyezés) engedhető meg, ami a védett érték megjelenését nem rontja, értékeinek hosszú távú fennmaradását nem veszélyezteti. Az

értékeltár alapján védelem alá helyezett objektumok felújítására, karbantartására állami, illetve önkormányzati támogatási lehetőségeket kell biztosítani.

Önkormányzati beruházások esetén is illeszkedni kell a kialakult hagyományos településképhez. A közterületek felújítása esetén a településképbe illeszkedő méretű és anyaghasználatú elemeket, utcabútorokat, világítótesteket szükséges alkalmazni.

A településen folyó fejlesztések során valamennyi, a kulturális örökségre, az épített környezetre vonatkozó jogszabály, helyi rendelet és egyéb szabályozás betartása szükséges.

5.2. Az önkormányzati feladatok meghatározása

Folyamatban van a településrendezési eszközök felülvizsgálata, a hatályos jogszabályoknak megfelelő új településrendezési eszközök elkészítésére. A tervezés keretében készülnek javaslatok az örökségi értékeket is érintő szabályozási elemek, illetve övezeti és építési övezeti előírások meghatározására. A régészeti és műemléki adatszolgáltatásként kapott adatok feltüntetésre kerülnek a tervlapokon.

A régészeti lelőhelyek, valamint a műemlékek szabályozásáról a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény gondoskodik.

A helyi értékek védelmével kapcsolatos részletes szabályozásra a településkép védelméről szóló önkormányzati rendelet keretében születtek javaslatok. Az értékvédelemre irányuló tevékenységek között az alábbiak szerepeltek ütemezésük sorrendjében:

- helyi művi értékek beazonosítása
- helyi művi érték-megőrzés támogatása
- településképi rendelet felülvizsgálata
- védelmi intézkedések kidolgozása

Az Önkormányzat feladata volt 2017-ben elkészíttetni az építészeti értékeket, a jellegzetes települési karakterjegyeket, településképi jellemzőket bemutató településképi arculati kézikönyvet. Az elkészült könyv rögzíti a település értékeit, útmutatót ad az új épületek építtetőinek.

A településkép védelméről szóló önkormányzati rendeletben meghatározásra került - a helyi építészeti örökség feltárására, számbavételére, védetté nyilvánítására, fenntartására, a védelem megszüntetésére, a védettséggel összefüggő korlátozásokra, kötelezettségekre, a védett helyi építészeti örökség nyilvántartására vonatkozó helyi védelmi - előírásokat az önkormányzatnak figyelemmel kell kísérnie. Amennyiben szükséges, az épített környezet megóvása érdekében módosítani kell a rendeletet.

A településfejlesztési koncepció, a településképi arculati kézikönyv, a településképi rendelet, a településrendezési eszközök készítésének idején is az önkormányzat települési főépítész foglalkoztat, aki szakmai munkájával segíti a nyilvántartott értékek megőrzését, fejlesztését.

Az Önkormányzatnak minden eszközével törekednie kell a település hagyományainak, épített örökségének megóvására, népszerűsítésére, és a fennmaradásuk elősegítéséhez szükséges anyagi források előteremtésére.

5.3. Az értékvédelemre irányuló tevékenységek prioritásainak meghatározása, ütemezése, felelőseinek megnevezése

Az értékvédelemre irányuló tevékenységek közül az érintett objektumhoz vagy területhez kapcsolódó feladatok az alábbiak:

1. Országos műemléki védettség kezdeményezése: a településen nem szükséges
2. Helyi egyedi védelemben részesülő érték(ek) bővítése a helyi településkép védelméről szóló rendeletben történő nevesítése ezen dokumentáció alapján.

Ütemezés: Feketeerdő község településképi védelemről szóló 17/2017. (XII.19.) önkormányzati rendelet alapján folyamatosan

Felelős: Feketeerdő Község képviselőtestülete, Főépítész

3. Anyagi támogatás biztosítása a rendeletben meghatározottak szerint az értékek helyreállításához

Ütemezés: folyamatosan

Felelős: Feketeerdő Község képviselőtestülete

6. Régészeti összefoglaló

Feketeerdő Árpád-kori eredetű település, neve már a 13. században felbukkan az írott forrásokban. A középkori falu minden valószínűség szerint a mai település helyén állt, bár erre vonatkozóan régészeti adataink egyelőre nincsenek.

A település közigazgatási területén régészeti leletek eddig nem kerültek elő, vagy nem tudunk róla. Fontos ugyanakkor, hogy a település teljes belterülete régészeti érdekű területnek minősül. Felhívom a tulajdonosok, beruházók és a kivitelezők figyelmét arra, hogy ha földmunkák közben régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a munka felelős vezetője köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és a jegyző útján a hatóságnak azt haladéktalanul bejelenteni. A feltárássra jogosult intézmény intézkedéséig köteles a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - gondoskodni.

6.1. Jogszabályi környezet

A vonatkozó hatályos jogszabályok és tartalmuk, azaz a régészettel, műemlékvédelemmel és a helyi védelemmel érintett területeken követendő eljárás, jogok és kötelezettségek.

149/2000. (VIII. 31.) Kormányrendelet – a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről

2001. évi LXIV. törvény – a kulturális örökség védelméről

191/2001. (X. 18.) Kormányrendelet – az örökségvédelmi bírságról

14/2010. (XI. 25.) NEFMI rendelet – a kulturális javak kiviteli engedélyezéséről

303/2011. (XII. 23.) Kormányrendelet - a történelmi emlékhelyekről

45/2012. (XI. 30.) EMMI rendelet - a kulturális javakkal kapcsolatos hatósági eljárásra vonatkozó szabályokról

439/2013. (XI.20.) Kormányrendelet - a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről

13/2015. (III. 11.) MvM rendelet - a régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásának és védetté nyilvánításának, valamint a régészeti lelőhely és a lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól

68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet - a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

A 2001. évi LXIV. törvény és végrehajtási rendeletei alapján a régészeti területeket három kategóriába lehet besorolni:

1. fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhelyek
2. nyilvántartott régészeti lelőhelyek
3. régészeti érdekű területek.

1. Védett régészeti lelőhelyek esetében:

A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni. Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti. (2001. évi LXIV. tv. 13. §)

2. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében:

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek általános védelem alatt állnak (2001. évi LXIV. tv. 11. §). A régészeti lelőhelyeket - a fenntartható használat elvének figyelembevételével - csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak (2001. évi LXIV. tv. 9. §).

A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban és eredeti összefüggéseikben kell megőrizni. A földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal a régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni. A régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók

el. A régészeti feltárások költségeit - a mentő feltárás kivételével - annak kell fedeznie, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált. (2001. évi LXIV. tv. 10. és 19. §)

A nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást (régészeti megfigyelést, próbafeltárást vagy teljes felületű feltárást) kell végezni. (2001. évi LXIV. tv. 22. § (1) bekezdés)

Régészeti megfigyelést kell előírni, ha a tervezett tevékenység nem, vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit, továbbá, ha a régészeti örökségi elemek előfordulása szórványos, vagy ha a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökségi elemek jelentkezési szintjét, vagy a régészeti lelőhely korábbi bolygatása esetén. Próbafeltárást kell előírni, ha előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez nem végeztek próbafeltárást, valamint, ha földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg, illetve, ha a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert.

Teljes felületű feltárást kell előírni, ha a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának nagyjelentőségű, egyedi vagy pótolhatatlan forrása, vagy ha a beruházás történeti városmag területén valósul meg. (2001. évi LXIV. tv. 22. § (3) bekezdés)

Régészeti feltárás feltárási engedély alapján végezhető. Az engedélyt a fővárosi és a megyei kormányhivatalok (a továbbiakban: *hatóság*) adják ki. A régészeti feltárásra vonatkozó szerződést a beruházónak a feltárásra jogosult intézménnyel kell megkötnie. (2001. évi LXIV. tv. 20. § (1) és (2) bek.; 2001. évi LXIV. tv. 22. § (5-10) bek.).

Az engedélyezési eljárás miatt célszerű már a tervezés előtt a hatóság előzetes nyilatkozatát kérni, hogy az adott beruházáshoz, hasznosításhoz (pl. építkezés, művelési ág változtatása, halastó kialakítása stb.) hozzá fognak-e járulni, s ha igen, akkor milyen feltételekkel. Így a később megvalósíthatatlannak minősülő fölösleges tervezés, illetve a feltárás miatt történő nem várt időbeli csúszás és költségnövekedés kiküszöbölhető vagy előre kalkulálható lesz. (2001. évi LXIV. tv. 65. § (1) bekezdés)

A régészeti lelőhelyben vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik), továbbá örökségvédelmi bírság kirovását eredményezi (2001. évi LXIV. tv. 82-85. §).

3. Régészeti érdekű területek, továbbá valamely tevékenység során bárhol újonnan észlelt régészeti lelőhely előkerülése esetében.

Régészeti érdekű területnek számít minden olyan területrész, ahol régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. E területekre ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a beruházás során nem várt módon előkerülő régészeti leletekkel és objektumokkal fedett területekre. (2001. évi LXIV. tv. 7. § 29. pont)

Amennyiben régészeti feltáráson kívül régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a felfedező (a munka felelős vezetője), az ingatlan tulajdonosa, az építtető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet azonnal abbahagyni és a jegyző útján a hatóságnak azt haladéktalanul bejelenteni. Köteles továbbá a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - a feltárással jogosult intézmény intézkedéséig gondoskodni (2001. évi LXIV. tv. 24. §).

A korábban ismeretlen, régészeti nyilvántartásban nem szereplő régészeti lelőhely, illetve lelet feltáráson kívüli felfedezője vagy bejelentője anyagi elismerésben részesíthető. (2001. évi LXIV. tv. 26. §)

7. Irodalomjegyzék:

- Anjou-kori oklevéltár. Szerk.: Kristó Gyula- I-II., VII-VIII. Budapest-Szeged, 1990-1993
- Bálint 1994 – Bálint Sándor: Magyaróvár és Moson környékének közlekedése 1925-1950 között, in: A Közlekedési Múzeum Évkönyve 1988-1992, Budapest 1994, 244 - https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_KOZL_Evkonyv_1988_1992/?query=feketeerd%C5%91%20moson&pg=245&layout=1 – letöltés 2023. február 6.
- Bél Mátyás: Az újkori Magyarország földrajzi-történelmi ismertetése. Moson vármegye. Mosonmagyaróvár, 1985
- Csánki 1897 - Csánki Dezső 1894-1897 Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában, 1894-1897, Budapest
- Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában III. Bp., 1894 680.;
- Ivánfi Ede: Mosonvármegye Monográphiája I-III. 1896 (Kézirat a mosonmagyaróvári Hansági Múzeum Adattárában)
- Érsek Imre: Szigetköz története, községeinek eredete. Magyaróvár, 1924
- Fényes 1836 – Fényes Elek: Magyarország leírása, Mosony vármegye, Pest 1836, 195
- Gyalay 1997 – Gyalay Mihály: Magyar igazgatástörténeti helységnévlexikon 2., Budapest 1997
- Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. IV. Budapest, 1998. 147., 157
- Győr-Moson-Sopron megye települései. Szerk.: Tuba László. Győr, 1994. 90-91
- Haller János: Moson vármegye történelmi földrajza (1941). Szerk.: Tuba László, Mosonmagyaróvár, 1998. 214-215
- Karácsony 2003 – Dr. Karácsony István: A Szigetköz története, Kiadó: Darnózseli, 2033, 666-672
- <https://www.kozterkep.hu/32947/1956-os-emlekmu> - Az 1956-os emlékmű leírása. Letöltés 2023. febr. 10.
- Magyarország történeti-statisztikai helységnévtára 19. Győr-Moson-Sopron megye. Bp., 2002. 90-91
- Major Pál: Mosonymegye monographiája I-II. Magyaróvár, 1878-1886.;
- Németh 1893 – Németh József: Magyarország földbirtokosai, Budapest, 1893, 482

Radvánszky Béla-Závodszy Levente: A Héderváry család oklevéltára I-II. Budapest, 1909-1922
Tanulmányok Mosonmagyaróvár és vidéke történetéhez. Szerk.: Gecsényi Lajos. Győr, 1979
Thullner István: Feketeerdő. In: Győr-Moson-Sopron megye kézikönyve. Győr, 1998. 594
Timaffy 1999 - Timaffy László: Szigetközi krónika, Mosonmagyaróvár, 1999
Vályi András: Magyarországnak leírása. Buda, 1796. I.; Fényes Elek: Magyarországnak és a hozzákapcsolt tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geographiai tekintetben. I. Pest, 1841
Zsigmond-kori oklevéltár I-II. Összeállította: Mályusz Elemér. Budapest. 1951-1958. III-IV. Mályusz Elemér kéziratát kieg. és szerk.: Borsa Iván (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok). Budapest 1993-1994

Győr, 2024. szeptember 10.

Építészeti szakértő:

M. Fábán Edit

okl. építészmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök
építész vezető tervező (É/1 08-0021), településtervező (TT 08-0021)
műemlékvédelmi szakértő (SZÉS 5 08-0021)
szakértő műemléki érték dokumentálása szakterületen (21-0457)

Régészeti szakértő:

Takács Károly sk.

régész diploma száma: 1510/2000 (ELTE-BTK).
szakértői engedély regisztrációs száma: R4XH98
nyilvántartásba vétel sorszáma: 17/2011